

Narvik, 1. mai 1988

Med forbehold om endringer
SPERRET til 1.5.88 kl 1230

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

NY SATSING - NY TRYGGHET

1.mai er arbeiderbevegelsens internasjonale kampdag. Vi trenger den, også i vårt land. For våre verdier er igjen truet av høyrekreftene. Da blir det mindre samhold mellom menneskene. Likheten undergraves og vi ser nye skiller oppstå.

I Europa er hvert tiende menneske uten arbeid. Utryggheten brer om seg. Mange mister troen på fremtiden. Vi må kjempe for å hindre at det blir slik også i vårt land. Det er ikke, slik mange gir inntrykk av, noen selvfølge at vi alle kan få arbeid, eller at vi har en grunnleggende trygghet i samfunnet. Det må vi sikre gjennom felles innsats og den politikk vi fører.

Det er disse verdiene som er arbeiderbevegelsens viktigste mål i den økonomiske politikken.

Går dette galt, er det ikke grunnlag for å løse alle de andre, viktige hverdagsoppgavene. Og dette stiller krav til oss alle. Det er resultatet av det vi alle kan skape og bidra med som bestemmer hvor langt vi når.

Dette har alltid vært grunnlaget for arbeiderbevegelsen.

Arbeiderbevegelsens mål var et samfunn der vi alle skulle bidra og hvor vi alle skulle høste fruktene. Det var en kamp for retten til å stå på egne ben.

Men det var også noe annet og langt mer: En kamp for retten til innflytelse i sitt eget samfunn. Til å delta. En kamp for et levende demokrati. Men - det var aldri bare en

kamp for egne rettigheter - men for et samfunn der alle hadde de samme rettigheter.

Bit for bit ble samfunnet bygget om. Friheten, mulighetene og innflytelsen for den enkelte ble utvidet, på alle livets områder.

Det er mange krefter som former et samfunn. Men først da vanlige mennesker fikk politisk innflytelse, ble det mulig å skape et velferdssamfunn. Vanlige mennesker i dette landet fikk makt og ansvar, både for seg og sitt samfunn.

Demokratiet krever noe av oss. Det krever at vi tar ansvar. Ikke bare for oss selv og våre egne interesser. Det krever at vi deltar. Det krever vilje til å foreta valg. Det krever vilje til å ta hensyn til hverandre. Dette må gå foran særinteresser og egeninteresse. Dette er arbeiderbevegelsens styrke.

Samarbeidet ved årets lønnsoppgjør har et slikt utgangspunkt. Landsorganisasjonen har vist samfunnsansvar, for den felles interesse vi alle har av å bringe norsk økonomi ut av krisen. Slik har det vært mulig å tømre sammen et opplegg som er rettferdig, som gir mest til den som har minst, og som gir rom for viktige sosiale forbedringer.

Vi oppnår mer når vi samarbeider enn når vi driver en alles kamp mot alle,

Det er to år siden de borgerlige partiene etterlot seg en skakk-kjørt økonomi og en urettferdig fordeling, og ga opp å regjere. Da vanskelighetene og motbakkene kom, spente de av seg vogna. De overlot til andre å dra lasset opp bakkene. Da var det lettere å gå ved siden av og kritisere.

Når vanskelighetene melder seg, er det igjen arbeiderbevegelsen man vender seg til.

Vi skal ta det som en tillitserklæring. Som en utsending på Norsk Papirindustriarbeiderforbunds landsmøtet i

vinter sa det: "Når noe vanskelig skal gjøres, så la oss gjøre det selv. Det er ingen andre som gjør jobben for oss".

Nettopp i slike tider må vi stå sammen om å sikre våre verdier.

Nå vet vi alle at vi ikke kan stole på oljen, men at innsatsen fra hver enkelt er vår viktigste ressurs. Vi har ingen andre enn oss selv å stole på. Derfor må vi sammen løse problemene, legge grunnlaget for en sunnere økonomi, og løse de nye hverdagsproblemene. Spørsmålet blir: Hvordan kan vi innrette oss slik at arbeidet settes i høysetet og at alle kan gjøre samfunnsnyttig innsats ?

Først og fremst må vi ha evne og vilje til å fornye oss. Vi må forandre det som ikke virker slik vi ønsker. Vi må tørre å si fra, slik barnet gjorde da det utbrøt: "Keiser har ikke klær".

Det jeg mener er dette: Vi må gå inn i de vanskelige spørsmålene, og spørre om gårsdagens løsninger er de vi trenger i morgen ?

Vi har reist Frihetsdebatten, stilt spørsmålene om hvordan vi vil ha morgendagen. Hvordan småbarns og skolebarns dag må være. Hvordan de nye familiene skal greie arbeid og omsorg. Hvordan de eldre kan få være med og delta i løsningene av de mange oppgavene, samtidig som de har trygghet for støtte og omsorg ?

Vi ser alle at mye kunne gjøres annerledes. Det er grunn til kritikk over dårlig styring og ledelse, over sløsing. Enten det skjer i bankene eller i Statoil.

-Vi må også fornye samfunnsstyringen, slik at den virker i praksis. Det er ingen løsning å overlate all styring til markedskreftene. Dette er politiske oppgaver, og krever vilje til å reise debatt og gjennomføre reformer.

Høyrekreftene har alltid gått imot å utvide folks innflytelse, imot sosiale reformer, likestilling og større rettferdighet.

Vi opplever det samme i dag. Ja, fra ytre høyre ser vi også angrep på kjerneverdiene i vårt demokrati. For det er det Fremskrittspartiet gjør, når det vil gjøre politikerne maktesløse. Er det folk selv som da ville få mer makt og større innflytelse ?

"Kundestyring" er Columbi-egget som skal fjerne alle problemer og sikre alle tilbud. Da må vi spørre: Føler folk at de som kunder styrer bankene ? Og bilverkstedene og forsikringsselskapene - som Fremskrittspartiet bruker som modell for et bedre helsevesen - hva har vi opplevd her de siste par årene ? Jo, at prisene har steget tre ganger så mye som ellers - med 20-25% hvert år. Og, er vi alltid så fornøyd med den service vi mottar på disse områdene ?

Det er riktig at vi har store utfordringer og mange uløste oppgaver i dagens samfunn. Men Fremskrittspartiets politikk betyr ikke noe fremskritt for de som i dag sliter med en trang økonomi:

- Boligprisene er et problem for mange, særlig for de unge som skal skaffe seg sin første bolig. Men vi løser ikke boligproblemen ved å legge ned Husbanken - slik Fremskrittspartiet vil.

Tvert imot . Husbanken må igjen bli den viktigste boligbanken, slik den var før høyrekreftene slapp til. Det er den jobben vi nå gjennomfører.

- Vi har alt for få barnehageplasser. Men blir det flere barnehageplasser hvis vi slutter å gi statstilskudd til driften - og foreldrene må betale dobbelt så mye selv ?

Vi må bygge flere barnehager, både i offentlig og privat regi, slik Arbeiderpartiet gjør.

- Mange unge sliter i dag med stor studiegjeld. Det har vi gjort noe med - og lettet tilbakebetalingen med flere tusen

kroner for lærere, sykepleiere, lektorer og andre. Fremskrittspartiet vil legge ned Lånekassa og henvise studentene til de private bankene.

- Men Fremskrittspartiet har jo foreslått store skattelettelser - så vi alle får bedre råd. Nei, ikke for alle. Fremskrittspartiets forslag gir 40 000 i skattelettelse til de som tjener mye, mens kassadama med 100 000 i lønn bare får 3 000 kroner. Men hun ville blitt rammet av høyere matvarepriser, høyere boligrente, dyrere bussbillett - og har hun barn i barnehage, blir prisen for den minst dobbelt så høy.

Fremskrittspartiet vil skape et helt annerledes samfunn. Helt annerledes enn jeg tror et flertall i det norske folk ønsker. Det er oppskriften for et samfunn med dyp urrettferdighet, større forskjeller og mindre samhold mellom menneskene.

*

Det var vært nødvendig å ta tunge tak - for hver enkelt. Men vi hadde ikke noe valg. Vi kunne ikke fortsette å bruke mer enn det vi tjener. Vi kan det ikke som privatpersoner og vi kan det ikke som nasjon.

I de to siste årene under Willoch klarte vi ikke å øke eksportinntektene i det hele tatt. Men importen - den økte. Med 40 milliarder kroner - 10 000 kroner for hver og en av oss.

Samtidig sviktet oljeinntektene dramatisk. Vi hadde ikke lenger inntekter til å betale for det vi kjøpte fra utlandet. Vi levde på lånte penger og skjøv regningen foran oss. Slik kunne det ikke fortsette.

Vi måtte legge en annen kurs: Skape mer, bruke mindre og fordele bedre.

Nå ser vi resultater. Underskuddene blir mindre. Vi skaper mer som vi selger til utlandet og vi kjøper mindre fra andre land.

Vi har strammet inn i det private forbruket slik at vi har kunnet å sikre de viktigste velferdsoppgavene.

Vi har sikret en mer rettferdig fordeling. Nå må alle bidra. De som har mest, må også bidra mest.

Dette er den linjen vi har fulgt. Jeg vet at også mange vanlige familier har fått mindre å rutte med. Renta har gått opp og mange har måttet betale litt mer i skatt. Men det har ikke vært noen vei utenom. For alternativet ville vært dramatiske nedskjæringer i fellesgodene. Det ville rammet både velferd og helsetilbud. Det ville ha truet trygghet og arbeid.

Vår viktigste oppgave disse to årene har vært å få økonomien i orden. Men regjeringsansvaret har også gitt oss muligheten til å gjennomføre reformer som er viktige for arbeiderbevegelsen:

- Vi har fått et nytt og mer rettferdig skattesystem. Det sto helt sentralt i både partiets og fagbevegelsens programmer for disse fire årene. Smutthull og fradragmuligheter er tettet igjen. Verdien av fradragene er blitt mer rettferdig.

De som tjener mye må nå betale 20% mer av sine renteutgifter selv. Før betalte vi alle størsteparten for dem.

- Vi har fått gjennomført og foreslått langt mer omfattende tiltak mot spekulasjonsøkonomien enn i noen periode tidligere. Mulighetene for spekulasjon som skattesystemet ga, er blitt langt mindre. Vi har skjerpet skatten på raske aksjegevinster, innført avgift på omsetning av aksjer og fremmet omfattende lovforslag som vil bidra til bedre styring og styrke den vanlige forbruker på kredittmarkedet.

- Barnehageutbyggingen er blitt fordoblet, boligbyggingen er igjen på vei oppover og boligfinansieringen er bedret, svangerskapspermisjonen er økt, tilbakebetalingen av studiegjeld er gjort lettere.

- Fra nyttår får vi en fleksibel pensjonalders for yrkesaktive - først for 66-åringene, og fra neste år også for 65-åringene.

På alle disse områdene sto tingene dørgende stille gjennom fire og et halvt år med borgerlig regjering. Til dels gikk den i gal retning.

Og likevel er det noen som hevder at det ikke spiller noen rolle hvem som sitter i regjeringskontorene !

*

Vi står foran store utfordringer i næringspolitikken. Skal vi sikre sysselsetting og velferd, er det nødvendig med et livskraftig næringsliv som raskt kan tilpasse seg de nye muligheter som oppstår, og som satser på det som har framtida foran seg.

Dette er en felles oppgave - for næringslivet selv, for forskningsmiljøene og for de politiske myndighetene. Derfor har vi i disse årene satset mer på forskning, utvikling og fornyelse i næringslivet enn noen gang tidligere. For det er bare lønnsomme arbeidsplasser som i lengden er trygge arbeidsplasser.

Det er nødvendig med omstillinger i næringslivet. Gamle produksjonsmåter og virksomheter må skiftes ut med nye. Dette er en krevende oppgave, ikke minst i de lokalsamfunn som er avhengig av en eller et fåtall store virksomheter, slik som i Mo i Rana.

Regjeringen skal i den kommende uke samle trådene i det omfattende arbeidet som har pågått for å trygge Mo i Ranas

framtid. Vi står i den saken overfor viktige, vanskelige, men helt nødvendige valg.

Det aller verste for Mo ville være om vi valgte minste motstands vei, skjøv alle problemene foran oss - og videreførte den usikkerhet som befolkningen i Mo har levet med i mange år.

Hvis vi velger ikke å videreføre den malmbaserte løypa og Koksverket, så har næringsdepartementet under arbeid prosjekter som med en rimelig grad av sikkerhet vil gi 2 000 nye arbeidsplasser i annen og mer framtidsrettet virksomhet. Dette er varierte arbeidsplasser, både innen industri og i tjenesteytende virksomhet. De vil blant annet gi langt større muligheter for kvinner til å skaffe seg arbeid enn i dag.

De omstillingene vi står foran vil kreve mye både av storsamfunnet, av de lokale myndigheter og av den enkelte, slik at vi får til en omstillingsprosess der beslutningene om nye virksomheter kan gi trygghet og optimisme for framtida. Vi vet alle at usikkerheten om Jernverkets framtid har skapt uro og engstelse for Rana-samfunnet. Jeg for min del er ikke i tvil om at det er store muligheter i Rana.

Det vil bli satset betydelige beløp på omstillingstiltak og på å skape ny virksomhet i Rana. Vi har tro på dette lokalsamfunnets framtid.

*

For arbeiderbevegelsen har kampen for et bedre samfunn alltid strukket seg ut over egne landegrenser. I dag er dette viktigere enn noen sinne. Vi er i blitt enda mer vevd sammen og blir i økende grad berørt av det som skjer utenfor vårt lands grenser.

Det gjelder vår økonomi. Krakket på verdens store børser ifjor sendte sjokkbølger også inn i vår økonomi. Vi kan ikke klare oss alene, men er avhengige av å selge varer og tjenester

til andre. Utviklingen av et indre marked i EF er en stor utfordring også for oss.

Det gjelder også vårt miljø. Forurensning og økologisk ubalanse kjenner ingen landegrenser. Industrien truer ozonlaget. Vi står i fare for å lage et drivhus av vår klode. I de fattige landene er det fattigdommen og mangelen på utvikling som er truselen, ikke bare mot dem selv, men også for oss. Dette er oppgaver alle land sammen må løse. Ingen kan løse dem alene.

Det samme gjelder vår sikkerhet. Arbeidet for nedrustning er en hovedoppgave. Nå har vi endelig opplevd et gjennombrudd med avtalen om å fjerne atomraketten i Europa, og ser helt nye muligheter gjennom dialog mellom øst og vest.

Vi kan glede oss over at vi kan øyne slutten på krigen i Afghanistan. Og i Mellom-Amerika er det også nytt håp om at forhandlingene skal kunne føre til at våpnene legges ned.

Behovet for å løse gjenstående konflikter blir bare sterkere. Vold og undertrykking av menneskerettigheter i Sør-Afrika, krigen mellom Iran og Irak, Israels politikk i de okkuperte områder, den vedvarende konflikten i Midt-Østen - det er regionale konflikter langt fra Norge som oppptar oss og det internasjonale samfunn, konflikter som ikke må løses med militære midler.

La meg gjenta på denne 1-mai-dagen, som feires i alle verdenshjørner: Det er bare gjennom et sterkere og mer forpliktende internasjonalt samarbeide vi sammen kan skape en verden med større trygghet for oss selv og våre barn.